

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО
РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ**

**МАТЕРІАЛИ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МАГІСТРАНТІВ І СТУДЕНТІВ
ЗА ПІДСУМКАМИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 2019 РОКУ**

**МЕХАНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ТОМ I**

VII Всеукраїнська науково-технічна конференція магістрантів і студентів ТДАТУ. Механіко-технологічний факультет: матеріали VII Всеукр. наук.-техн. конф., 11-22 листопада 2019 р. Мелітополь: ТДАТУ, 2019. 52 с.

У збірнику представлено виклад тез доповідей і повідомлень поданих на VII Всеукраїнську науково-технічну конференцію магістрантів і студентів Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного.

Тези доповідей та повідомлень подані в авторському варіанті.
Відповідальність за представлений матеріал несуть автори та їх наукові керівники.

Матеріали для завантаження розміщені за наступними посиланням:
<http://www.tsatu.edu.ua/nauka/n/rada-molodyh-vchenyh-ta-studentiv/> - сторінка Ради молодих учених та студентів ТДАТУ
<http://www.tsatu.edu.ua/nauka/n/naukovi-vydannja/> - «Наукові видання» ТДАТУ

Відповідальний за випуск к.т.н. ст.викладач Колоїй О.С.

ПІДВИЩЕННЯ КОНСТРУКЦІЙНОЇ ЗНОСОСТІЙКОСТІ СТАЛЕЙ ЗА РАХУНОК СТВОРЕННЯ ПОВЕРХНЕВИХ ШАРІВ ДЕТАЛЕЙ ПРИ ХТО

Іванов Я.Р., 21 ПМ ТДАТУ, Email: yarlion99@gmail.com
Круглова Ірина, ЗОШ № 8

Без знання матеріалів та шляхів досягнення властивостей, які необхідні для конкретної деталі залежно від умов її експлуатації, неможливе впровадження в життя будь-якої науково-технічної розробки або конструкторського рішення.

За призначенням та механізмом впливу процеси хіміко-термічної обробки (ХТО) поділяють на 2 групи: *група А* – ХТО, що підвищує зносостійкість за рахунок підвищення поверхневої твердості (цементація, нітроцементація, азотування, борування, хромування та ін.); *група Б* – ХТО, що підвищує протизадирні властивості за рахунок створення поверхневих шарів з відповідними властивостями. При цьому твердість не підвищується (сульфідкування, сульфоціанування, селенування та ін.). Такі способи застосовують у випадках, коли деталі працюють у важких умовах, близьких до заїдання, а також там, де неможливо використати мастило.

Борування застосовується, в основному, для підвищення зносостійкості сталей типу 20, 45, У8, 30ХГС, 50Г, 40ХС. За рахунок утворення у поверхневому шарі сполук FeB та Fe_2B твердість поверхні підвищується до HV 14-20ГПа, а зносостійкість при сухому терті збільшується в 5-6 разів. Насичення бором здійснюється в розплавах $Na_2B_4O_7$ (бура) та B_4C при температурах 950-1000°C. Тривалість процесу становить 3-10 годин. Найкращий ефект збільшення зносостійкості при насиченні бором спостерігається на маловуглецевих сталях. Втулки дизелів, виготовлені з борованої сталі 45, мають значення σ_w в 3 рази більші, ніж у азотованих втулок зі сталі 38ХМЮА. Боровані сталі 12ХН2, 40Х, 30ХГСА добре працюють в умовах ударно-абразивного зношування і їх зносостійкість підвищується в 5-15 разів.

Дифузійне хромування також сприяє значному підвищенню зносостійкості. Здійснюється при температурі 950-1100°C в твердих та рідких середовищах при витриманні близько 5-6 годин. Поширений процес дифузійного хромування в суміші нашатиру та ферохрому. Насичений хромом шар глибиною 0,1 мм складається з карбідів хрому $C_{23}C_6$ та $C_{27}C_3$, які забезпечують твердість для маловуглецевих сталей HV 1,5-1,8 ГПа, середньовуглецевих – HV 2,0-3,0 ГПа та високовуглецевих – HV 13-15 ГПа. Застосовують для захисту від корозії, ерозії та задирок (втулки, штоки, сідла клапанів та ін.).

Сульфідкування сталевих та чавунних деталей полягає в дифузійному насиченні сіркою поверхонь тертя. Найбільш поширений спосіб сульфідкування (НДІХІММАШ) здійснюється при температурі 560°C у ваннах складу: $NaCNS$ - 4%, $Na_2S_2O_3$ – 6%, Na_2SO_4 – 5%, KCl – решта; за 1 годину утворюється поверхневий шар товщиною 0,04 мм. Завдяки притизадирному ефекту коефіцієнт тертя зменшується, а зносостійкість підвищується у 2-5 разів.

Сульфоціанування полягає в дифузійному насиченні поверхні сіркою, вуглецем та азотом. Поширений спосіб (НДІАвтоПром) здійснюється при температурі 580°C у ваннах-розплавах складу $Co(NH_2)_2$ – 54%, K_2CO_3 – 44%, Na_2S – 2%. При взаємодії складових ванни утворюються сполуки CO , NH_3 , $KCNS$, що дисоціюють з виділенням атомарних C , N , S , які дифундують у поверхню сталі. Цей спосіб ефективніший за сульфідкування. Поверхневий шар має високу адсорбційну здатність і активізує дію мастильних матеріалів. Навантаження заїдання для сталі 45 збільшується від 2 до 50 МПа. Галузь застосування способу – поршні, кільця ДВЗ, втулки, сталеві вкладиші підшипників ковзання.

Список використаних джерел.

1. Ткачев В.Н. Методы повышения долговечности деталей машин / В.Н.Ткачев. – М.: Машиностроение, 1971. – 272 с.

2. Прикладне матеріалознавство: підручник для вищих навчальних закладів III-IV ступенів акредитації / Авт. колектив: Сушко О.В., Посвятенко Е.К., Кюрчев С.В., Лодяков С.І. – Мелітополь: ТПЦ «Forward press», 2019. – 352 с.: іл.

Науковий керівник: Сушко О.В., к.т.н., доцент